

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

เป็นราชประเพณีคู่คนไทยมาช้านาน โดยได้รับอิทธิพลจากคติอินเดีย ลักษณะการพระราชพิธี แต่เดิมมีแผนรายละเอียดเป็นอย่างไร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แม้แต่การเรียกชื่อพิธีก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละสมัย เช่น ในสมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรียกว่า “พระราชพิธีราชาภิเษก” หรือ “พิธีราชาภิเษก” ในปัจจุบันเรียกว่า “พระราชพิธีบรมราชาภิเษก”

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เป็นโบราณราชประเพณีที่สืบทอดมาช้านาน เพื่อการเสด็จขึ้นครองราชย์โดยสมบูรณ์ของพระมหากษัตริย์ไทย ดังความใจจดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชโณปถัมภ์ สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า

“...ตามราชประเพณีในสยามประเทศนี้ ถือว่ารามคำแหงมหาราชเป็นปฐม
พระมหากษัตริย์ซึ่งเสด็จผ่านพิภพ ต้องทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก่อน
จึงจะเป้นพระราชบิดาโดยสมบูรณ์ ถ้ายังมิได้ทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอยู่
ตราบไต่ ถึงจะได้ทรงรับรัชทายาทเมื่อเสด็จเข้าไปประทับอยู่ในพระราชวังก็ยังไม่
ถือว่าเสด็จอยู่เพียง ณ ที่พักแห่งหนึ่ง พระนามที่ขานก็ยังไม่ใช้พระนามเต็ม เป้นแต่
เพิ่มคำว่า ‘ซึ่งทรงสำเร็จราชการแผ่นดิน’ เข้าข้างท้ายพระนาม แลคำรับสั่งก็ยังไม่ใช้
พระนามอย่างการ หนึ่งว่าเสด็จสั่งสมุรราชาภิเษก ทรงรับพระสุพรรณบัฏจารึก
พระบรมราชนามมาถ้อยกับทั้งเครื่องราชกกุธภัณฑ์จากพระมหาราชครูพราหมณ์
ผู้ทำพิธีราชาภิเษกแล้ว จึงเสด็จขึ้นเฉลิมพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏ
สมมติสมบูรณ์โดยพระเกียรติยศแห่งพระราชมหาจักรีบรมราชูปถัมภ์นั้นไป...”

ตามตำราพิธีราชาภิเษก กล่าวว่า การราชาภิเษก แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. **มงคลอิทธิราชภิเษก** คือ ผู้ที่ปกครองแผ่นดินได้เข้าพิธีราชาภิเษกมีพระอินทร์นำเครื่องบังสุกุลกุธภัณฑ์มาถวาย โดยมีพระบุษยพระพิชัยราชรถกับฉัตรทิพย์ได้บังเกิดขึ้น การมีสิ่งมงคล 3 ประการนี้ เรียกว่า อิทธิราชภิเษก
2. **มงคลโกศาภิเษก** คือ ผู้ที่จะเข้าพิธีราชาภิเษก มีเชื้อสายเป็นตระกูลพราหมณ์ที่เป็นมหาเศรษฐี มีสมบัติบริวารมาก รู้จักราชธรรม ตราจารธรรม กับทศกฤต และรู้จักแบ่งปันดีบารมีของราษฎร เรียกว่า โกศาภิเษก
3. **มงคลปราบดาภิเษก** คือ ผู้ที่จะเข้าพิธีราชาภิเษก มีเชื้อสายตระกูลกษัตริย์มีอำนาจกล้าหาญในการสงคราม ได้ราชฐานบ้านเมืองและราชสมบัติ มีชัยแก่ศัตรู เรียกว่า ปราบดาภิเษก
4. **มงคลราชาภิเษก** คือ ผู้ที่จะเข้าพิธีราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ ด้วยการได้รับมอบราชสมบัติจากพระราชบิดาให้สืบพระวงศ์ เรียกว่า ราชาภิเษก
5. **มงคลอุกภิเษก** คือ ผู้ที่เป็นเชื้อสายกษัตริย์ มีพระราชบิดาและพระราชมารดามีชาติตระกูลเสมอกัน ได้อภิเษกสมรสกับผู้มีเชื้อสายกษัตริย์ แม้ว่าจะจะเป็นกษัตริย์จากแดนไกล แต่มีลักษณะสุขุมขจัดขยี้ชาติจัดเป็นสวัสดิชาติ เรียกว่า อุกภิเษก

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร กำหนดจัดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม 2493 มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. พิธีทำน้ำอภิเษก
2. การจารึกพระสุพรรณบัฏ ดวงพระบรมราชสมภพ และพระราชลัญจกร
3. ถวายราชสักการะสมเด็จพระบรมราชูปถัมภ์
4. การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 - การเชิญพระสุพรรณบัฏ ดวงพระบรมราชสมภพ และพระราชลัญจกร
 - พระภิกษุทรงสมณศักดิ์ประกาศการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
5. บรมราชาภิเษก
 - พระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 - พิธีสงฆ์พระราชาภิเษก
 - พิธีถวายน้ำอภิเษก
 - พิธีถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์
 - เสด็จออกมหาสมาคม
 - พิธีสถาปนาสมเด็จพะบรมราชาธิ
 - พิธีประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก
 - พิธีถวายบังคมพระบรมอัฐิ
6. เฉลิมพระราชมณเฑียร

รัชกาลที่ 9 สถานที่ประกอบพิธีทำน้ำอภิเษก พุทธเจดีย์สถานสำคัญ ในภูมิภาค 18 แห่ง

วัดพระพนม
จังหวัดสระบุรี

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
จังหวัดพิษณุโลก

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
จังหวัดสุโขทัย

วัดพระนารายณ์มหาราช
จังหวัดนครราชสีมา

วัดป่าประดู่
จังหวัดร้อยเอ็ด

วัดอุบลรัตนาราม
จังหวัดอุบลราชธานี

วัดพระปฐมเจดีย์
จังหวัดนครปฐม

วัดพระมหาธาตุ
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัดพระธาตุหริภุญไชย
จังหวัดลำพูน

วัดดามเนินสมเฐ
จังหวัดปทุมธานี

วัดโสธรวราราม
จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดพลับ
จังหวัดจันทบุรี

วัดพระธาตุพนม
จังหวัดนครพนม

วัดพระบรมธาตุ
จังหวัดชัยนาท

วัดพระธาตุแช่แห้ง
จังหวัดน่าน

วัดพระทอง
จังหวัดภูเก็ต

วัดพระบรมธาตุไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดพระมหาธาตุ
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รัชกาลที่ 10 แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 108 แห่ง และสถานที่ประกอบพิธีทำน้ำอภิเษก 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร

ที่มา : ประมวลองค์ความรู้พระราชพิธีบรมราชาภิเษก